

ИЗВЕШТАЈ

О НЕОПХОДНОСТИ ЗАДРЖАВАЊА РЕЗЕРВНОГ СНАБДЕВАЊА ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ ЗА 2025. ГОДИНУ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Одредбама Закона о енергетици („Службени гласник РС”, број 145/2014, 95/2018 – др. закон, 40/2021, 35/2023 – др. закон, 62/2023 и 94/2024) - у даљем тексту Закон о енергетици, које су у потпуности усклађене са тзв. Трећим енергетским Пакетом прописа ЕУ и делимично са тзв. Пакетом Чисте Енергије ЕУ који, између осталог, регулишу и тржиште електричне енергије, предвиђено је да Агенција за енергетику Републике Србије (у даљем тексту: Агенција), сваке године процењује неопходност одржавања резервног снабдевања и његов утицај на конкуренцију на тржишту.

Чланом 192. Закона о енергетици је предвиђено да право на резервно снабдевање имају крајњи купци који немају право на гарантовано снабдевање, и то у случају:

1. стечаја или ликвидације снабдевача који га је до тада снабдевао;
2. престанка или одузимања лиценце снабдевачу који га је до тада снабдевао;
3. да снабдевач не обезбеди приступ систему за постојећа мерна места крајњих купаца са уговорима о потпуном снабдевању;
4. да није нашао новог снабдевача након престанка уговора о снабдевању са претходним, осим ако је престанак уговора последица неизвршавања обавеза плаћања купаца;
5. да није нашао новог снабдевача након престанка уговора о снабдевању са претходним, а припада категорији купаца којима се не може обуставити испорука електричне енергије у случају неизвршавања обавеза, у складу са овим законом.

У међународној легислативи и пракси, појам резервног снабдевача није једнозначно дефинисан. Ту се пре свега преплићу два појма „Default supplier“ и „Supplier of last resort“, при чему први појам не постоји у директивама ЕУ о унутрашњем тржишту електричне енергије, док се други јавља у члану 3. директиве ЕУ, али без додатне дефиниције. У законодавствима земаља чланица ЕУ могу са наћи дефиниције и једног и другог појма. Из тих дефиниција се може закључити да се ради о решавању истог проблема, с обзиром да се и један и други снабдевач именују од стране надлежног тела и у функцији су задовољавања потреба купаца у случајевима када су они остали без снабдевача без своје кривице или ако су неактивни и не могу да нађу снабдевача на тржишту, као и у ситуацијама када снабдевач банкротира, односно престане са радом или истекне уговор о снабдевању и сл. Поређењем наведених тачака из члана 192. Закона о енергетици са поменути дефиницијама, може се закључити да ови појмови одговарају појму резервног снабдевача који се користи у нашем Закону.

На основу истраживања које је радио CEER (Council of European Energy Regulators)¹ у највећем броју земаља за резервног снабдевача је одређен доминантан снабдевач. Резервни снабдевач се углавном бира кроз тендерску процедуру и на одређено време.

1. АНАЛИЗА РЕЗЕРВНОГ СНАБДЕВАЊА У СРБИЈИ

Отварањем слободног тржишта електричне енергије у Србији, од 2015. године, почео је да ради и резервни снабдевач, који има улогу да преузме снабдевање оних купаца који нису успели да

¹ <https://www.ceer.eu/documents/104400/-/-/384f28c6-6fac-406e-cd29-98b52157068d>

обезбеде снабдевача на слободном тржишту или су изгубили снабдевача који их је до тада снабдевао (члан 192. Закона о енергетици), а који немају право на гарантовано снабдевање. У Србији, резервни снабдевач ради и за општу друштвену корист, јер део предузећа и установа која зависе од буџета, не треба да остану без енергије када се буџетска средства не обезбеде благовремено. Идеја је да се преброди уклапање закона, подзаконских аката и процедура о којима купац мора да води рачуна, а који му понекада ограничавају могућност слободног и благовременог избора на тржишту.

Цена резервног снабдевања је виша од тржишне и тиме се купци стимулишу да што краће користе овакав начин снабдевања.

1.1. Разлози за коришћење резервног снабдевања у Србији

Пракса показује да је најчешћи разлог коришћења услуге резервног снабдевања пропуштање или немогућност купца да нађе новог снабдевача са којим ће уговорити снабдевање пре него што престане уговор о снабдевању са претходним снабдевачем, које је у великом броју случајева узроковано:

1. дужим трајањем поступка јавне набавке од планираног, пропуштањем купца да благовремено распише јавну набавку (при чему је у највећем броју случајева ово пропуштање јавних предузећа, установа и других корисника буџетских средстава узроковано кашњењем надлежних органа да одобре буџет за наредну пословну годину);
2. отварањем стечајног поступка над купцем, реструктурирањем предузећа која се припремају за продају са унапред припремљеним планом реорганизације (УППР), блокадом рачуна купца у дужем периоду, а из којих разлога купац има тешкоће да на тржишту пронађе снабдевача који је заинтересован да са њим уговори снабдевање и
3. неинформисаносту поједних купаца о последицама које наступају за случај пропуштања благовременог уговорања снабдевања или покретања поступка промене снабдевача на месту испоруке.

У пракси се показало да снабдевачи коју послују на слободном тржишту нису спремни да снабдевају купце који имају или могу имати проблем уредног измирења обавеза за електричну енергију. Највећи део ових купаца нема право на гарантовано снабдевање, при чему Закон и подзаконска акта прописују да управо овим купцима није дозвољено обуставити испоруку због њихове улоге (школе, болнице...), па се у пракси дешава да се овим купцима наставља испорука и након истека Законом прописаног рока од 60 дана.

Иако је у средствима јавног информисања и на интернет страници Агенције било доста информација о правима и обавезама купаца у условима слободног тржишта електричне енергије, купцима, посебно онима који зависе од својих оснивача или су корисници буџетских средстава, требало је доста времена да се навикну на обавезу да уговарају снабдевање на слободном тржишту.

1.2. Просечна остварена цена на резервном снабдевњу

У наредној табели су приказани подаци за последње 4 године са просечном оствареном ценом на резервном снабдевању.

Табела 1-1: Просечна остварена цена на резервном снабдевању

Категорија	дин/kWh				
	2020.	Остварена просечна годишња цена			Индекс 23/22
потрошње	2020.	2021.	2022.	2023.	
Високи напон (110kV)	9,01	9,04	12,29	-	-
35 kV	-	10,04	-	19,50	-
10 kV	9,96	9,79	14,14	19,34	136,8
Укупно високи и средњи напон	9,65	9,71	13,95	19,34	138,6
Ниски напон (0,4 kV I степен)	11,95	12,33	17,49	21,57	123,3
- 0,4 kV II степен	12,38	11,97	17,52	21,82	124,5
- домаћинства	12,63	11,86	18,46	21,27	115,2
Јавно осветљење	11,16	11,56	16,71	21,17	126,7
Укупно ниски напон	11,75	12,13	17,33	21,55	124,4
УКУПНО резервно снабдевање	10,55	10,70	16,67	21,04	126,2

На резервном снабдевању испоручено је укупно 44 GWh електричне енергије у 2023. години, што представља 0,4% од укупно испоручене електричне енергије на регулисаном и слободном тржишту.

1.3. Енергија коју испоручује резервни снабдевач

Енергетски, учешће резервног снабдевања у снабдевању крајњих купаца на слободном тржишту, имајући у виду да само крајњи купци са слободног тржишта могу доћи у ситуацију да буду снабдевани од стране резервног снабдевача, је у 2023. години било 0,3% што одговара ниским учешћима оствареним у претходним годинама и дупло је мање у односу на 2022. годину.

Табела 0-2: Процентуално учешће резервног снабдевања у снабдевању крајњих купаца

Година	GWh				
	Потрошња крајњих купаца				Учешће (%)
	Укупна	На слободном тржишту	Резервно снабдевање		
	1	2	3	3/1	3/2
2020.	29.039	14.032	72	0,3	0,5
2021.	30.458	15.041	210	0,7	1,4
2022.	30.241	15.488	113	0,4	0,7
2023.	30.021	15.873	44	0,14	0,3

1.4. Трајање резервног снабдевања

Законом је прописано да резервно снабдевање може да траје максимално 60 дана. У пракси, у већини случајева, купци су користили своје законско право од 60 дана непрекидног резервног снабдевања. За кориснике јавних средстава и буџетске кориснике коришћење резервног снабдевања често пробија овај рок.

ЗАКЉУЧАК

С обзиром на досадашње искуство, може се закључити да резервно снабдевање ефикасно помаже да се не блокира рад институција значајних у здравству, образовању, комуналним услугама, итд., а нема битног утицаја на конкуренцију на тржишту, с обзиром на мало учешће резервног снабдевања у укупно продатој енергији на слободном тржишту.

Такође, због измене Закона о енергетици дошло је до измене критеријума (у складу са Законом којим се уређује рачуноводство) по којима се утврђују мали купци електричне енергије који имају право на гарантовано снабдевање што може довести до увећаног броја привредних субјеката који ће остати без регуларних снабдевача на слободном тржишту.

Да би резервно снабдевање даље губило значај, потребно је да се ради на повећавању информисаности купаца, као и на хармонизацији подзаконских аката и уређивању процедура и рокова, посебно у области јавних набавки које се односе и на набавку електричне енергије.

На основу свега изнетог, сматрамо да је неопходно задржати функцију резервног снабдевања.